

מחשבות סוציאליסטיות

:: דודי נתן

התנתקותה הסופית של הביקורתיות מהמציאות

קראתי את "רודף העפיפונים", מאד נהניתי. חבר אמר לי שהוא "אוריינטליסטי". התעצבנתי. לאחר שבוע הופיע מאמר ביקורת של עמרי הרצוג ב'הארץ' על 2 ספרים חדשים העוסקים באפגניסטן ובמזרח, וגם שם הופיעה ביקורת על הספר "רודף העפיפונים" כאוריינטליסטי. כאן זה היכה בי. קראתי את ביקורת הספרים של עמרי הרצוג פעם ועוד פעם, וראיתי את האבסורד הגדול.

1200 מילה על ספרות הנכתבת במערב על אפגניסטן. 1200 מילה שרובן ביקורת על הספרות הזו ואין מילה אחת על שאלת הקשר בין הכתיבה לבין מציאות החיים. יש רק 1200 מילה על יצוגים: מי מייצג מה למי ולמה? זהויות ובדיות. ומציאות אין. אין מילה אחת על השאלה עד כמה הספר לוכד או מספר חלקים נרחבים ממציאות החיים. בזה השלימה הביקורתיות את הפיכתה למיסטיקה סתם. כלומר, את התנתקותה המוחלטת מהמציאות עצמה והתמקדותה בסמלים בלבד.

משהו על האג'נדה החברתית שנעלמה או לא

בכל הדיבורים סביב המלחמה והדיבורים סביב זה שעמיר פרץ לקח את תיק הבטחון – הכי מצחיק אותי הוא הדיבור על כך ש"הלכה האג'נדה החברתית" כי "באה האג'נדה הבטחונית". מה, לי אין אג'נדה בעניני בטחון ושלוש? ולך? לכל אדם שפוי בישראל יש תפישה בענייני חברה ובטחון.

כל העניין הוא שהימין הצליח לחסל את המאבקים בענייני צדק חברתי, לדחוק אותם לחלוטין לשוליים על-ידי השתקה הנשענת על נושא הבטחון. גם הימין היוני: שמעון

פרס, יוסי ביילין, זהבה גלאון ודומיהם עשו אותו הדבר.

זה אומר שאין להם אג'נדה חברתית? יש להם, בודאי יש להם:

:: עבודה בשכר רעב והרבה שעות.

:: העברת כמה שיותר נכסים לחברים המיליארדרים (שאחר כך יתרמו למרכז פרס לשלום...) – מה שקוראים "הפרטה".

:: חיסול המערכות והשרותים הציבוריים.

:: הקטנת הסולידריות והעמדתה על הלאומנות או על זכויות הפרט.

לא נאריך. האג'נדה החברתית של אפי איתם, ליברמן, נתניהו, ביילין, פרס ואחרים כתובה בספר דברי המציאות של ישראל. הם רק לא מציגים אותה לבחירה.

אז אין דבר כזה בישראל שלפוליטיקאי (וגם לבוחרים שלו) אין אג'נדה בתחומי הבטחון ובתחומי החברה.

מה שנכון הוא שהצליחו לטשטש את המאבקים סביב האג'נדה החברתית על-ידי דומיננטיות של המאבקים סביב האג'נדה הבטחונית.

אז מה, נהיה אנחנו מטומטמים ונעשה בדיוק את אותו הדבר אבל הפוך?

זה גם מגוחך וגם לא יעבוד, כי המציאות הממשית באזור וגם הפחד האנושי הטבעי ידחוף את שאלות הבטחון חזרה לצמרת.

מי שרוצה לא להתעסק בכלל בענייני בטחון מוביל, למעשה, לכך שהאג'נדה הבטחונית תקבל שוב דומיננטיות.

ולאן נעלמה האג'נדה החברתית?

תלוי מה יעשו איתה. וגם ברור שבזמן המלחמה עצמה – בת 4 השבועות, עיקר העיסוק הוא בשאלות בטחון. לא ממש מפריע לי אם רק 4 שבועות לא יעסקו בענייני חברה.

הכי נלעגים בעיני, בעניין הזה, הם וילנאי, יתום וקצת עמי איילון.

שמעתי כל אחד מהם אומר לפחות 10 פעמים ש"בגדנו בבוחרינו", כי זנחנו את האג'נדה החברתית.

בזה השלימה הביקורתיות

את הפיכתה למיסטיקה

סתם. כלומר, את

התנתקותה המוחלטת

מהמציאות עצמה

והתמקדותה בסמלים בלבד.

לכל אדם שפוי בישראל יש

תפישה בענייני חברה ובטחון.

כל העניין הוא שהימין הצליח

לחסל את המאבקים בענייני

צדק חברתי, לדחוק אותם

לחלוטין לשוליים על-ידי

השתקה הנשענת על נושא

הבטחון.

הדרך האחת: שינוי האדם באופן ישיר, על-ידי חינוך, הטפה, הפחדה...
 הדרך השנייה: שינוי התנאים, שהם בעצמם יאפשרו/יעודדו את האדם לבחור בעצמו בדרך העדיפה.

בואו נבדוק את ה"בעיות" שהבאתי קודם לכן:

בעניין תאונות דרכים: יש חינוך, הטפה והפחדה, אבל שיפור הכבישים עושה את העבודה פי-כמה יותר טוב. את זה יכול לספר כל מי שהכביש עליו הוא נוסע הרבה הפך לדור-מסלולי עם גדר הפרדה מבטון...

בעניין אבטלה: מה שמנסים זה קיצוץ קצבאות, תוכנית ויסקונסין... אולי עוד אנשים עובדים, אבל לאט ומעט ונגרם הרבה רוע ונזק. לעומת זה, בין 1993 ל-1995 100,000 מובטלים חזרו לעבוד רק משום שהיתה צמיחה... לא יותר פשוט?

ומשפחות גדולות? איך מקטינים את הפריון? אפשר לקצץ קצבאות, אבל פשוט יותר לעודד השכלת נשים, זו ממש תרופת פלא בתחום. וזה מצליח פי כמה מהדרך האכזרית ההפוכה.

או למה בישראל בדרך כלל בוחרים את הזרכים הפחות מצליחות?

הקטע המורכב בכל הסיפור הוא שאת הדברים האלה אני בדרך כלל מביא אל קבוצות שעוסקות בהשפעה על אנשים. אבל נראה שהתשובה לשאלה טמונה בקושי לשנות את נקודת המבט ולהתכוון במציאות, בהתנהגות האנושית במקרה זה, מצידה המטריאלי הקשור בתנאי החיים, ולראות את "רוח האדם" ככרוכה בתנאים אלה.

ועוד לא שמעתי מאף אחד מהם מילה אחת עניינית בשאלות חברה.

יתום - כמה לדעתך צריך להיות שכר המינימום?

וילנאי - איזה גודל צריך להיות הגירעון בתקציב 2007?

איילון - איך לדעתך מקטינים את העוני?

חוק ההסדרים

קראתי את חוק ההסדרים. הדבר הכי מעצבן בו הוא "הדיסקט" שבראש של פקידי האוצר שכתבו אותו.

הכל שם כתוב מזווית של הקטנת מעורבות הממשלה בפינה זו או אחרת של המשק.

עוד ועוד לשחרר לשוק.

מה, אתם לא מתכוונים במציאות לפעמים? מה שכל אחד רואה הוא שצריך יותר מעורבות של הממשלה, שהחלשים בצפון לא יופקרו עוד פעם לידי הצדקה למיניה.

צריך יכולת ניהול טובה והגונה. את זה, בעקרון, השוק הפרטי לא יכול לתת.

איך משנים התנהגות

בהרצאות ובסדנאות שלי עולה לפעמים השאלה מה משפיע על התנהגות של ציבור.

לפעמים זה עולה כניגוד בין רוח לחומר.

הרבה פעמים זה עולה מצידו כתגובה לגישה של "נפעיל עוד כוח" (מול המובטלים, מול הפלסטינים...).

מה שאני נוהג להציג הוא שיש "בגדול" שתי גישות לשינוי מצב. נניח, בשאלת תאונות הדרכים, או אבטלה, או הקטנת משפחות מרובות ילדים (אם נניח רגע, אפילו רק לצורכי הדיון - שזו בעיה).

קראתי את חוק ההסדרים. הדבר הכי מעצבן בו הוא "הדיסקט" שבראש של פקידי האוצר שכתבו אותו.

הכל שם כתוב מזווית של הקטנת מעורבות הממשלה בפינה זו או אחרת של המשק... מה, אתם לא מתכוונים במציאות לפעמים?

דודי נתן הוא מנחה קבוצות ב"קולות בנגב" ומרצה בנושאי צדק חברתי
 davnurit@gmail.com

קצה הקרחון

תמיד יכול להיות יותר גרוע ויהיה יותר גרוע

ידיעה שהתפרסמה במקור ראשון, ב-27.07.2007 מתארת תרחיש מפחיד לגבי רעידת אדמה העלולה לפקוד את ישראל בשנים הקרובות: "אחת לכמה עשרות שנים, בכל מקרה לא הרבה יותר ממאה, מתרחשת בארץ ישראל רעידת אדמה חזקה והרסנית. היתה אחת ב-1837, שמחקה את צפת. היתה ב-1927. מכאן שהקטסטרופה הבאה בפתח. ברעידות הקודמות לא היתה הארץ מאוכלסת בצפיפות רבה כל כך כמו היום, טרם נבנו בה רבי קומות, ולא היו בה מפעלי תעשייה המאחסנים חומרים מסוכנים - ובכל זאת נהרגו אלפים. התרחיש של ועדת ההיגוי להיערכות לרעידות אדמה מדבר על 17 אלף הרוגים, רבבות פצועים ורבע מיליון חסרי בית כתוצאה מרעידת אדמה לא חזקה במיוחד, בעוצמה 6.5". מאחורי התחזית הזאת עומד ד"ר אפרים לאור, יו"ר ועדת ההיגוי עד לפני שבועות ספורים, שגורס שהתייחסותה של מדינת ישראל לסכנה האמורה היא בגדר הפקרות ממש. ומי נערך בכל זאת? חברת החשמל הלא-מופרטת, שכבר לומדת את הנושא כמה שנים ושולחת את בכיריה ללימודים אקדמיים בנושא.